מפניני הפרשה - מאמר

כמה שווה תמונה?!

מובא בגמרא במסכת חגיגה ג. "**תנו רבנן: מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר בן חסמא שהלכו להקביל פני רבי יהושע בפקיעין, אמר להם: מה חידוש היה בבית המדרש היום?...שבת של רבי אלעזר בן עזריה הייתה....ומה דרש בה?**

'הקהל את העם האנשים והנשים והטף' (דברים לא') - אם אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה באין? כדי ליתן שכר למביאיהם. אמר להם רבי יהושע: מרגלית טובה היתה בידכם. וביקשתם לאדה ממני!!"

אכן שאלה עצומה שאל רבי אלעזר בן עזריה. בגמרא במסכת פסחים מבואר, שעלו לרגל יותר משנים עשר מיליון בני אדם! וכולם, אנשים נשים וטף, נצטוו לעלות להר הבית ולשמוע את קריאת התורה מפי המלך!

לחשוב על מיליוני ילדים, שלא מבינים משתעממים, בוכים, דורשים אוכל, שתיה והחלפה. אומנם נכון שקול ה' בכוח כאן ובמעשי ניסים, יתגברו על כל ההמולה. אבל טורדים הם את המחשבה, מפריעים לריכוז, תובעים תשומת הלב. והרי מעמד אדיר זה הנערך אחת לשבע שנים, מן הדין היה שתשרור בו דומיה מוחלטת, שיישמע בקשב, עוף לא יפרח וציפור לא תציין, כבמתן תורה. וכאן, כזה רעש וכזו המולה!

"**אם אנשים באים ללמוד, ונשים באות לשמוע – טף למה באים?**" הלא הם רק מפריעים! - התשובה: "**כדי יתן שכר למביאיהם**".

איזה שכר? פירש הסבא מקלם זצ"ל שאין להורים שכר גדול יותר מאשר מחינוך ילדיהם לתורה וליראה. חשוב מאוד שהמעמד האדיר ייחקק בנשמות הרכות, ויסלול את הדרך לחינוכם!

ודברי קדשו מבוארים בכתוב: "**וכניהם אשר לא ידעו, ישמעו ולמדו ליראה את ה' אלוקיהם כל הימים**" (דברים לא') ומפרש הרמב"ן: "**וכניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו - הם הטף, כי ישמעו וישאלו, והאבות ירגילום ויחנכו אותם. כי אין הטף הזה ינקי שדים, אבל הם קטני השנים הקרובים להתחנך**..." וכן פירש והספורנו שהכוונה לטף. וכן כתב רבינו ה"אור החיים" הקדוש זצ"ל: "**הוא כנגד הטף, הגם שלך הגיעו עדיין ללמוד, בכל זאת ישמעו וילמדו ליראה את ה' - פירוש: לחנכם ליראה את ה'! כי כשחקטנים מתחנכים מקטנותם ליראה, משתרשת בהם יראת ה' כך ימיהם!**"

כמה נפלאים הדברים, וכמה יסודיים ומחייבים! וחובה עלינו להפנים עיקרון זה, בכל השנה כולה. וכדי להמחיש זאת נספר שגננת דתית באה לפני מרן ה "חזון איש" זצ"ל, וסיפרה לו שמוכנים לקבלה לעבודה בגן ילדים חילוני. ובתנאי: שלא תלמד קריאת שמע, לא "מודה אני", מאומה. אמר לה ה "חזון איש": "ולקשט כרצונך, יסכימו?" זה, כן ענתה הגננת. והחזון איש השיב לה: "אם כן תלי על הקירות תמונות של צדיקים, מגדולי הדור".

אין לנו מושג כמה משפיעה תמונה על הנפש הילד! על אחת כמה וכמה, שגב מעמד הימים הנוראים וחג הסוכות ושמחה תורה, מקבץ אדיר של חוויות הנחרטות לעד! תקיעת השופר, "כל נדרי", נעילה, נטילת לולב, הקפת הבימה, הריקודים עם ספר התורה! אז נכון, שהילדים עלולים להפריע, להסיט את תשומת הלב, להטריד. אבל הכל כדאי - ולא רק עבורם, למענם, אלא למען ההורים: "**ליתן שכר למביאיהם**" - זה יקל על החינוך, יסלול את הדרך לנחת מרובה, לרוב אושר ושמחה!

בין אדם לחבירו

כשאדם היה עד למעשה פשע שהובא בפני בית הדין והנאשם זוכה ע"י בית הדין מכל אשמה, אסור לו למתוח ביקורת על פסק הדין. עליו לצאת מתוך הנחה שבית הדין המורכב מתלמידי חכמים, עשה במיטב יכולתו כדי לברר את העובדות על פי הדרישות ההלכה, ופסק על פי הדין כמפורש בשו"ע.

אם היה אותו אדם עד יחידי, עדותו פסולה חרף דבריו המשכנעים. לכן, עליו להשלים עם המציאות שבה מוגבלת היכולת האנושית לדון דין צדק מושלם, ולאמיתו של דבר רק הקב"ה זה המסוגל לתקן את אי הצדק החברתי.

שואל ומשיב

שאלה: יש נוהגים (מצוי בעיקר בקהילות יוצאי אשכנז) לקדש על היין ולטעום דבר מה לאחר תפילת שחרית, לפני קיום מצוות התקיעה בשופר, האם הדבר מותר?

תשובה: הנוהגים לקדש על היין ולטעום דבר מה לאחר תפילת שחרית, לפני מצוות התקיעה בשופר, עושים זאת בכדי להתחזק לקראת מצוות התקיעה השופר ותפילת מוסף. מנהג זה רווח בעיקר בקהילות יוצאי אשכנז ובישיבות אשר בהם מאריכים בתפילה עד אחר חצות, ועל ידי הקידוש יוכלו להמשיך להתפלל בכוונה ושמחה.

לכאורה יש לשאול, הרי ידוע הדבר שאסור לאכול לפני שמקיימים מצווה שהגיע זמנה, ולכן אין אוכלים לפני נטילת לולב.

ולא זו בלבד, אלא שמי שלא היה לו לולב והתחיל לאכול והביאו לו לולב, ביום הראשון שהמצווה מהתורה, צריך להפסיק את אכילתו כדי ליטול לולב, כפי שהובא במסכת סוכה לח. ובשו"ע בסימן תרנב'. אם כן איך יתכן שיאכלו מלכתחילה לפני תקיעת שופר.

אלא שהאיסור הוא לקבוע סעודה לפני קיום המצווה, שמא ייגרר בסעודתו וישכח לקיים את המצווה.

אבל כאשר עושים קידוש וטועמים מעט, אין חשש שישכחו לחזור לבית הכנסת לשמוע שופר. ובמיוחד כאשר כולם מצפים למצווה, ומזכירים זה לזה לקיימה, שאין חשש שמא ייגררו בסעודה.

בנוסף לכך, גם למחמירים שלא לאכול אכילה מועטת, כאשר יש צורך בדבר, אפשר להקל. ולפי זה, במקום שאין מאריכים בתפילה, מוטב שלא להפסיק בקידוש לפני התקיעות.

לכתחילה יש לאכול בקידוש שלפני התקיעות כביצה מזונות ולא יותר, כדי שלא יחשב כקובע סעודה, אבל המיקל לאכול מעט יותר יש לו על מה למחול. ופירות ומעדני חלב ושאר מאכלים קלים, אפשר לאכול יותר, ובלבד שלא יאכל הרבה, שמא יתעייף מאכילתו המרובה ויתקשה לכוון אח"כ בתפילה, ויצא שכרו בהפסדו. (מבוסס כל פניני הלכה)

מפניני הפרשה - רעיון

יעשו כולם אגודה אחת

"**אתם ניצבים כולכם לפני ה' אלוקיכם**..." (פרק כט' פסוק ט') בגמרא במסכת ראש השנה אמרו שפירוש "**היום**" הוא ראש השנה. פסוק זה סמוך לפסוק המסיים של הפרשה הקודמת, כדי לומר שמי שהשכילו ללמוד תורה ולהביא **לימודם לידי מעשה, ובפרט בחודש אלול הקודם לראש השנה, יוכלו לעמוד "ניצבים"** לפני ה' ביום ראש השנה. ואפשר להסביר זאת גם עפ"י מה שאמרו חז"ל "**ואהבת לרעך כמוך**" - זה כלל גדול בתורה, והוא על מנת שיהיה שלום ואחדות בישראל. יש עוד סגולה גדולה אל האחדות בימים האלו הקדושים, שעל ידי זה נזכה בדין, כמו שאמרו – "**חבור עצבים אפרים הנח לו, חלק ליבם עתה יאשמו**". הנה מילת כולכם, יש בה שני הוראות: א. על המעלה של אחדות שכולם בלב אחד. ב. על החיסרון. כמו שפירש רש"י על ותקרבון אלי כולכם וכו' בערבוביא, קטנים דוחפים לזקנים, וזקנים לראשים.

לכן אמר אתם ניצבים היום בראש השנה, אם תהיו כולכם לפני ה' באחדות, אך מוסיף תנאי שיהיה סדר וכבוד ביניכם, דהיינו ראשיכם שבטיכם תחילה ואחר כך כל איש ישראל, והחשוב חשוב קודם.

לכן חזר וסיים לעברך בברית ה', בלשון יחיד, כלומר אם תהיו כולכם באגודה אחת, אז אעפ"י שאתם נפרדים כל אחד לבדו, ראשיכם לבד זקניכם לבד בכל זאת ראוי לומר - לעברך בלשון יחיד, כיוון שאתם מאוחדים לשם שמים. זוהי כוונתנו כאשר אנו אומרים בתפילת ראש השנה, "ויעשו כולם אגודה אחד לעשות רצונך בלבב שלם" - אעפ"י שכל אחד יעשה מעשה מחולק מחבירו, זה אוכל ומתענג, וזה מתלבש בגדי כבוד, אם הכל לשם שמים, הוי מעשה כולם מעשה אחד לשם שמים. (עפ"י וחם השמש לרב שלום משאש זצ"ל)

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

יצחק בן נוריג'אן אריאל ז"ל

מרים בת שרה אילוז ע"ה

דבורה בת מרים נחום ז"ל

שאלתיאל בן מזל דהרי ע"ה

שלמה בן מרים אלמליח ע"ה

רחל בת שלמה יעקב ז"ל

דינה בת רבקה עקנין ז"ל

שלמה בן סלחה למשפחת עדיקה ע"ה

פרלה בת סעודה בן טולילה ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

בס"ד כב' לחודש אלול ה'תשפ"ו
שנה שלושים ואחת גיליון מספר 49
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת ניצבים וילך
מפטירים
"שׂוֹשׂ אָשִׂישׂ בַּה'"
(ישעיהו פרק סא' - י')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: 18:42
יציאת השבת: 19:40
זמן רבנו תם: 20:13

מהלכות תקיעה בשופר עפ"י שו"ע מסימן תקפה' ופוסקים אחרונים

הקדמה

"וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו...אמר רב הונא ברבי יצחק, מלמד שהראה הקב"ה לאברהם את האיל ניתש מחורש זה ונסבך בחורש זה. אמר הקב"ה לאברהם, כך הם עתידין בניך נאחזין באומות ונסבכין בצרות ונמשכין ממלכות למלכות - מבבל למדי, ממדי ליוון, ומיוון לאדום וסופן ליגאל בקרניו של איל, הדא הוא דכתיב (זכריה ט') 'וה' עליהם יראה ויצא כברק חצו'. רבי אבא בריה דרב פפי ורבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר - כל ימות השנה ישראל עוסקין במלאכתן ובראש השנה נוטלין שופרותיהן ותוקעין לפני הקב"ה והוא עומד מכסא דין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים אימתי בחדש השביעי". (ויקרא רבה פרשה כט)

פרטי הלכה

א. כתוב בתורה לגבי ראש השנה "**יום תרועה יהיה לכם**", מכאן שמצוות עשה מהתורה לשמוע קול שופר בראש השנה, ולמדו חז"ל שיש לשמוע תשע קולות, בשלוש קבוצות שכל אחת תכלול - תקיעה תרועה תקיעה. ומספק שנפל בסוג התרועה, תוקעים מספר רב יותר של תקיעות.

ב. שופר של ראש השנה מצוותו בשל איל וכפוף, ובדיעבד כל השופרות כשרים, כגון של יעלים ועיזים בין פשוטים ובין כפופים, ומצווה בכפופים יותר מאשר בפשוטים. ושופר של פרה פסול בכל מקרה (שו"ע תקפו' א'). כדי שיכפפו את לבם להקב"ה בתפילה. (שולחן ערוך הרב תקפו')

ג. היה קולו עבה או דק מאוד כשר, מפני שכל הקולות כשרים בשופר (שו"ע תקפו' – ו'). אפילו אם קול השופר חזק ונעים, אלא שהתוקע תקע בו ולא השמיע קול יפה, כשר. (כף החיים תקפו'– מט').

ד. נכון שהתוקע או תלמיד חכם בצבור יאמר לקהל לפני התקיעות דברים לעוררם לתשובה שלימה, וזכות הרבים תלויה בו. (ילקוט יוסף).

ה. צריך לתקוע מעומד (שו"ע תקפה' א') - דבר זה נלמד מלשון הפסוק "**יום תרועה יהיה לכם**", היות וגם בספירת העומר נאמר "**וספרתם לכם**", ונאמר מהחל חרמש בקמה – דרשו אל תקרי "**בקמה**", אלא בקימה. מכאן שכל מצווה שנאמר בה לכם, צריך לקיימה במעומד.

ו. בזמן התקיעות אין לתוקע לסמוך עצמו על דבר, באופן שאם יינטל אותו דבר ייפול, ואם סמך עצמו או תקע במיושב יצא ידי חובה, שהרי גם בספירת העומר אם ספר במיושב יצא ידי חובה. (כף החיים תקפה' ד' ה').

ז. נוהגים לתקוע על הבימה במקום בו קוראים (תקפה' א' בהגה) – זאת מכמה טעמים: מפני כבוד הציבור, כדי לעורר זכות על עם ישראל שקיבלו התורה "בנעשה ונשמע" ועמים אחרים לא רצו לקבל, ומעמד הר סיני התורה ניתנה בקול שופר, ועוד. (כף החיים תקפה' – ח')

ח. העיקר בתקיעות לכוון לצאת ידי חובת המצווה לשמוע קול שופר, ולכן אין להפסיק בין סדרי התקיעות לומר וידוי בין תשר"ת לתש"ת, ובין תש"ת לתר"ת, זאת בניגוד למה שכתבו באיזה סידורים, כי יש בזה חשש להפסק בין הברכות לתקיעה, וחשש ברכה לבטלה. אדם שרוצה להתוודות במשך התקיעות, יש לבקש מהתוקע שיעשה הפסקה קלה בין סדרי התקיעות, ולהתוודות בהרהור הלב בלבד. אבל לא לומר את הוידוי בפה בלחש.

ט. צריך שהתוקע יכוון להוציא שומעי התקיעות ידי חובה, והשומעים יכוונו לצאת בתקיעותיו. טוב שהתוקע יאמר בפירוש לפני שמברך "הריני מכוון בברכת השופר ושהחיינו בתקיעות מיושב ומעומד, שאני תוקע להוציא את השומעים ידי חובה". (כף החיים תקפה' יב')

י. צריך לכסות את השופר בזמן הברכות שלפני התקיעה ויש לאחזו בו בידו הימנית, כמו בכל דבר שמברכים עליו. כמו כן צריך לכסות את השופר בין התקיעות בזמן שלא תוקעים בו (כף החיים תקפה' – יד').

יא. נשים פטורות ממצוות השופר, מפני שזו מצוות עשה שהזמן גרמא, וכבר נהגו נשות ישראל להשתדל בקיום מצווה זו, ולכן אשה שלא יכלה להגיע לבית הכנסת, מותר לה להביא תוקע לביתה לתקוע עבורה.

יב. אשה ספרדית לא תברך על מצווה זו כדעת מרן השו"ע שאין לנשים לברך על מצוות עשה שהזמן גרמן (שו"ע תקפט'-ו')

יג. מנהג נשות אשכנז לברך על מצוות השופר ועל כל מצוות עשה שהזמן גרמן (שו"ע תקפט' ו' בהגה). מכל מקום אין למחות בחוזקה בנשים ספרדיות אשר מברכות, לשמוע קול שופר, מפני שיש להם על מי שיסמכו (לדעת החיד"א בברכי יוסף שיברכו).

יד. לאחר שמברך התוקע "לשמוע קול שופר" ושהחיינו, תוקע תשר"ת שלש פעמים, תש"ת שלש פעמים ותר"ת שלש פעמים (שו"ע תקפה' – ב'). וטוב שהתוקע יתקע בצד ימין אם אפשרי לו, ושיכוון את השופר כלפי מעלה, שנאמר "עלה אלוקים בתרועה (שו"ע תקפה' ב' בהגה).

טו. נכון שהתוקע יתקע בצד ימין של פיו. אולם אין זה מעכב, ואם יש תוקע הגון שאינו יודע לתקוע בצד ימין אלא רק בשמאל, ולעומתו יש תוקע איש פשוט שיודע לתקוע בצד ימין, ההגון וירא שמים קודם. (ילקוט יוסף)

טז. אחר התפילה אסור לתקוע שלא לצורך, שום קול, מאחר וכבר יצא ידי חובה, והתקיעה שבות ולא הותרה אלא לצורך מצווה. וקטן פחות מגיל בר מצווה, שהגיע לחינוך, מותר לתקוע להתלמד, ואין בזה חשש איסור.

יז. אם התחיל לתקוע ולא יכול להשלים, ישלים אחר ואפילו שלשה או ארבעה, ודי בברכה שבירך הראשון, בתנאי שהתוקעים האחרונים היו שם בשעת הברכה. (שו"ע תקפה' – ג').

יח. אם מניעת התקיעה היא מהשופר, מותר לשוטפו במים וכדומה, יש אומרים שמותר להופכו ולקרא לתוכו "**ויהי נועם**..."., ויש אוסרים מפני שאינו סגולה בדוקה לכך, אינו הפסק בענייני התקיעה. ונראה כי למעשה יש לנהוג כך: אם זה קורה בתקיעות דמעומד מותר לומר את הפסוק כנ"ל, אך בתקיעות דמיושב אין לאומרו מחשש להפסק. (כף החיים)

פינת העורך

"**וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל**" (לא' א') בספר "נטפי המים" מצא בזה הכוונה חשובה למנהיג ציבור. משה רבנו בן מאה ועשרים שנה, נושא את העם ארבעים שנה, כאשר ישא האומן את היונק.
מן הסתם היו אנשים מקרובים אליו יותר, תלמידים מסורים, ראשי העם, הזקנים, ראשי השבטים, הדיינים, ועוד - אבל משה רבנו הלך להיפרד מכל ישראל, עד האחרון שבהם, לא דילג על אחד! כולם חביבים, כבנים יחידים!

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאודיה נחמה ושלמה (שמולו) מלט/בוחניק הי"ו לרגל הולדת בנם בכורם אור – ישראל הי"ו והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה. יהי רצון שיזכו לגדלו באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.
לסבים ולסבתות – יהי רצון שתרוו נחת מכל יוצאי חלציכם בבריאות ושמחה.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לזוג הצעיר דניאל ופנינה מלמד הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולמשפחותיהם משפחת מלמד ומשפחת פז הי"ו.
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

הברכה על ראיית הקשת – חלק ב'

קשת בענן היא תופעת טבע אופטית, הנוצרת כתוצאה משבירה, נפיצה והחזרה של קרני אור הבוקעות ממקור נקודתי או כמעט נקודתי. בדרך כלל הכוונה היא לקשת הנובעת משבירת אור השמש. הקשת נראית בכיוון הנגדי למקור האור, לאחר שהאור נתקל בדרכו במקום בו נמצאות טיפות מים רבות בעלות צורה דומה, הגורמות יחד להיווצרות מראה ייחודי זה.

הברית והקשת

אלף שש מאות וחמישים ושש שנה לאחר בריאת העולם הביא הקב"ה מבול שהחריב את כל היקום כעונש על התדרדרות מוסרית של האנושות באותם הימים. היחידים ששרדו את המבול היו נח, משפחתו וקבוצת בעלי חיים שנכנסו עמם אל התיבה. לאחר שנח יצא מן התיבה הוא בנה מזבח והעלה קורבנות לאלוקים, ובספר בראשית פרק ט' פסוקים יב' עד יז' מתארת הצורה, את תגובתו של הקב"ה - כלומר הקב"ה הבטיח לא להביא שוב מבול על העולם לשחת את הארץ, ונתן את הקשת כאות ברית וסימן להבטחה זו. ובכל פעם שבני האדם חוטאים הוא מראה את הקשת בענן כתזכורת לאותה הברית שהוא כרת עם העולם.

רמב"ן

הרמב"ן בפירושו לתורה בבראשית פרק ט' יב' כתב שאכן הקשת הייתה קיימת בעולם לפני המבול, ולאחר המבול הקב"ה הפך אותה, לסימן שלמרות חטאיהם של בני האדם, הקשת לא מכוונת אליהם.

רבי אברהם אבן עזרא

רבי אברהם אבן עזרא בפירושו לתורה בבראשית פרק ט' כתב שאמנם הקשת היא תופעה פיזיקאלית, הנגרמת מקרני השמש, לאחר המבול הקב"ה חיזק את אורה של השמש ולכן מראה הקשת נראה לעיננו.

המקור בתלמוד

חז"ל תקנו ברכה על ראיית הקשת, הגמרא במסכת ברכות דף נט. מובאת מחלוקת בין רבי יהושע בן לוי לאנשי "מערבא" בשאלה, כיצד צריך אדם לנהוג כשהוא רואה קשת. לדעת רבי יהושע בן לוי הרואה את הקשת צריך ליפול על פניו, ולדעת אנשי "מערבא" אין להשתחוות בעת ראיית הקשת, אלא לברך על ראייתה, ובהמשך הגמרא עוסקת בנוסח הברכה שיש לברך.

"ואמר רבי אלכסנדרי אמר רבי יהושע בן לוי: הרואה את הקשת בענן צריך שיפול על פניו, שנאמר כמראה הקשת אשר יהיה בענן וגו' וארא ואפל על פני, לייטי עלה במערבא, משום דמחזי כמאן דסגיד לקשתא. אבל ברוכי ודאי מברך. מאי מברך - ברוך זוכר הברית. במתניתא תנא, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר: נאמן בבריתו וקיים במאמרו. אמר רב פפא: הלכך נימרינהו לתרוייהו ברוך זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו".

מפרש רש"י: צריך שיפול על פניו - לפי שהוא מראה כבוד ה'.

המקור בתלמוד

עפ"י הגמרא מסכת חגיגה דף טז. אין להסתכל בקשת, מפני שכל מי שמסתכל בקשת נחשב שכאילו אינו חם על כבוד ה' ויותר טוב שלא היה בא אותו אדם לעולם, כיון שהקשת יש לו מראה של כבוד ה': **"...כל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם מאי היא? רבי אבא אמר: זה המסתכל בקשת...מסתכל בקשת - דכתיב כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה'".**

תלמוד ירושלמי

בירושלמי מסכת ברכות פרק ט' מובא שבכל ימי רבי שמעון בר יוחאי לא נראתה הקשת: **"הרואה הקשת בענן אומר ברוך אתה ה' זוכר הברית. רבי חייא בשם רבי יוחנן נאמן בבריתו וזוכר הברית. רבי חזקיה בשם רבי ירמיה כל ימיו של רבי שמעון בן יוחאי לא נראתה הקשת בענן".**

המקור בתלמוד

עפ"י המובא במסכת דף עז: גם בדורו של רבי יהושע בן לוי לא נראתה הקשת, אלא שלא תלה זאת בזכותו **"מכריז אליהו קמיה: פנו מקום לבר ליואי, פנו מקום לבר ליואי. אזל אשכחיה לר' שמעון בן יוחאי דהוה יתיב על תלת עשר תכטקי פיזא, אמר ליה: את הוא בר ליואי? אמר ליה: הן. נראתה קשת בימיך? אמר ליה: הן, אם כן אי אתה בר ליואי. ולא היא, דלא הואי מידי, אלא סבר: לא אחזיק טיבותא לנפשאי".**

פירוש התוספות

בתוספות במסכת ברכות דף נט. כתבו שיש להזכיר בברכה על הקשת שלוש הזכרות והן: נאמן, קיים, וזוכר:

"הלכך נימרינהו לתרוייהו - אומר ר"י דאין חותמין בברוך בברכה זו והיכי מברך ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם נאמן בבריתו וקיים בשבועתו וזוכר הברית".

פסיקת הרמב"ם

כן פסק הרמב"ם להלכה בהלכות ברכות פרק י' הלכה טז'. אולם שינה את הסדר והקדים את זוכר ואחר כן נאמן ואחר כן קיים (סימן זנ"ק). **"הרואה קשת בענן מברך ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו".**

אבודרהם

ספר אבודרהם ברכת הראייה השבח וההודאה בעמוד שדמ', כתב עפ"י תשובת הרא"ש שמותר להסתכל בקשת לצורך הברכה, מפני שהסתכלות כזו אינה הבטה חזקה אלא ראיה בעלמא והיא מותרת:

"נשאל הרא"ש איך מסתכלין בקשת כשמברכין והא אמרינן שהמסתכל בקשת עיניו כהות והשיב דאין מסתכל כרואה כי המסתכל מוסיף ומדקדק בהבטתו יותר מהרואה ואסור".

פסיקת הטור

הטור בסימן רכט' פסק להלכה את נוסח הברכה על ראיית הקשת כמו סדר ההזכרות של הרמב"ם שהקדים קודם את זוכר, ועוד כתב שאין להסתכל בקשת הרבה: **"הרואה הקשת אומר ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו ואסור להסתכל בו הרבה".**

פסיקת מרן בשו"ע

כן פסק מרן להלכה בשו"ע בסימן רכט' סעיף א'. **"הרואה הקשת, אומר: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם זוכר הברית נאמן בבריתו וקיים במאמרו; ואסור להסתכל בו ביותר".**

מחזיק ברכה

בספר מחזיק ברכה בסימן רכט' דחה את הדעה שאין לברך על ראיית קשת בתוך שלושים יום, לדעתו ניתן לברך על הקשת גם בהפרשי זמן קצרים, והסביר על מה נאמר שהברכה היא לפרקים של יותר משלושים יום.

"יש מי שאמר דאם נראית הקשת ובירך, ואחר כך בתוך שלשים יום נראית פעם אחרת לא יברך, דכל ברכות הראיה לא יברך כל עת שרואה אותם ופעם אחת בחדש דיים עכ"ד.

ולאו מילתא היא דהא דצריך שיהא זמן שלשים יום בין הברכות היינו כשאותו הדבר עומד בעיניו וכדקאי קאי ואיהו הוא ניהו דלא חזי ליה אבל אם הדבר שבירך עליו אזדא ליה והא אחריתי הוא מחויב לברך וכמ"ש הפוסקים דעל מלך או חכם או קברות אחרות יברך בתוך שלשים

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן רכט' ס"ק א' כתב שאין לספר לחבר שיש קשת כיון שהקשת הוא סימן רע ואין צריך לספר דברים רעים לחבירו. **"הרואה הקשת - ואין כדאי להגיד לחבירו שיש קשת מטעם מוציא דבה ..."**.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ו' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד**". מלבי"ם מבאר שאת המזמור הזה אמר דוד המלך, כשחלה במחלה כבידה וארוכה אחרי מעשה בת שבע, כשהוא מתמודד עם שני דברים. א – מחלתו הקשה. ב – האויבים שלו שמירדו את חייו. יוצא אם כן שבאותה תקופה היו לדוד המלך שני אויבים הפנימי – מחלתו, והחיצוני אויביו: "**מבואר כי מזמור זה התפלל עת חלה חולי כבד וארוך, אחר מעשה של בת שבע, כאשר קבלו חז"ל, והתפלל על חליו (ב' ז'). אבל גם אויביו שטמוהו וימררוהו בעת החיא, עד שהורע זה בעיניו יותר מן חליו, והתפלל גם עליהם (ז' יא'), עד שהמזמור בכללו, ידבר על שני מיני האויבים המכתירים את האדם, האויב הדבוק בו מתולדתו, שהם מזגי גופו ולחותיו המתקוממים עליו להחליאו ולחמיתו, והאויבים החיצוניים שהם זולתו מבני אדם:**

את פסוק ב': "**ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני**" מבאר מלבי"ם שדוד המלך מתייחס לשני מיני כעס: אף וחמה ומבאר את ההבדל ביניהם: "**יש הבדל בין האף ובין חמה, שהאף הוא הכעס הנגלה, והחמה היא תבערת אש הכעס בנסתר בנטירת שנאה ואיבה, ויהיה לפעמים אף בלא חמה אם רק מראה לו פנים נזעמים ואהבה במצפוניו, וחמה בלא אף אם מסתיר אפו ואיבתו, ויש הבדל בין תוכחה וייסור. התוכחה היא בדברים רכים, והייסור בו יאסור את נפשו בדברים קשים או ביסורים ממש, ותוכחת ה' עלי עוון, הוא לפעמים שלא יחטא בעתיד, וזה נקרא תוכחה, ודוד בקש שתוכחה זו לא תהיה באף רק בדברים רכים כאב את בנו.**

ולא הוצרך לבקש שלא יהיה בחמה ונטירת איבה, כי האויב לא יוכיח ולא ישתדל להשיבו אל דרך הנכונה, והתוכחה המגולה תהיה תמיד מאהבה מסותרת, ולא בקש רק אל באפך תוכיחני, ולפעמים יביא ה' יסורים על האדם בעבור החטא שכבר חטא, וייסורים האלה בהכרח הם באף, כי המיסר מראה בנגלהו שקוצף על המוסר, ולכן בקש שעכ"פ אל בחמתך תיסרני. שלא יהיה מאיבה פנימית ונטירת שנאה כאויב המיסר, רק כמו שכתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ואמר ואהבו שחרו מוסר".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**: ביאר מלבי"ם, שהבינה היא התבוננות האדם מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, ואילו תבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, והשגתה היא בראיה מרחוק.

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, כביטוי של היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים.

את פסוק ה': "**אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא**" מבאר מלבי"ם שיראת ה', היא ראשית החכמה, שהרי החוכמה מתנגדת ליצר הלב, ולכן הם לא יופנמו ויחוקקו בלב האדם אלא ע"י יראת ה'. אבל יש לדעת שללא חוכמה, לא יהיה לאדם יראת ה', שהרי אי אפשר לאדם להבין את גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, המלמדת אותו ללכת בדרכי ה'.

"**כבר התבאר כי ראשית חכמה יראת ה', שאחר שחקי החכמה אין עליהם מופת והם מתנגדים ליצר הלב, אי אפשר שיחקו חקי החכמה בלב אלא ע"י יראת ה', וכמ"ש חז"ל אם אין יראה אין חכמה, שע"י יראת ה' יקבעו בלבו חקי החכמה אשר צוה ה' ונתנם לבני אדם, אולם אמרו עוד שאם אין חכמה אין יראה, שא"א שיבין אדם גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, שהיא תלמדהו ללכת בדרכי ה' ועל ידה יבין גדולתו של יוצר בראשית, עד שיבין יראת ה'...**"

ועוד, אפילו שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקי עולם אשר הוא ירא מגדולתו, ויורגל בהם עד שישובו להיות אצלו כדברים הנודעים בחוש וכמושכלות, אמנם אם יוסיף בבקשת החכמה לבקשה ככסף וכמטמונים, אז יבא למדרגה למצוא דעת אלוקים, והם הידיעות הנשגבות בענייני האלוקות כמו מעשה בראשית ומעשה מרכבה שאין מופרים אותם אלא לחכם ומבין מדעתו".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. מדוע זכו העם לברכתו של משה?

א. דרכו של מנהיג לברך את העם לפני מותו. ב. יהושע ביקש שיברכם.
ג. היות וקיבלו את דברי המוסר באהבה. ד. ה' ציווה עליו לברכם.

2. מדוע ביקש משה שה' ימנה את יהושע מחליפו בטרם מותו?

א. לבדוק שהוא אכן מתאים לכך. ב. לוודא שלא ממנים מנהיג אחר.
ג. שלא יבואו בטענות ליהושע שהוא מינה את עצמו. ד. א' וג' נכונות.

3. מה **החשלמה הנכונה לפסוק**: "...**לֹא נִכְהֲתָה עֵינוֹ וְלֹא נָס לֵחֹה**..."? (פרק ל')

א. ולא קשה היא. ב. ולא רחוקה היא.
ג. ולא מעבר לים היא. ד. ולא בשמים היא.

שאלה עפ"י פירוש רשב"ם - כיתות ד' עד ח'

7. "**וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם**" (פרק כט') **למה הכוונה "הַנִּגְלֹת לָנוּ"?**

א. לדון בני אדם ולהעניש עפ"י עדים. ב. פירושי תורה שאינם עפ"י הסוד.
ג. למעשי ה' בעולם הגלויים לבני אדם. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. "**למען ספות הרוה את הצמאה...**" (פרק כט') **באיזה סוג חטא מדובר?**

א. חוטא בשוגג. ב. חוטא בעצמו ומסית אחרים.
ג. חוטא במזיד. ד. "תינוק שנשבה" - חוטא אך צמא ללמוד את המצוות.

5. " **כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד**" (פרק ל') **כיצד באה לידי ביטוי קרבה זו?**

א. התורה מנוסחת באופן ברור. ב. התורה ניתנה בכתב ובעל פה.
ג. התורה עוסקת בכל תחומי החיים. ד. כל התשובות נכונות.

6. **מה למדים מהפסוק "ושב ה' אלוקיך את שבותך..."** (פרק ל')?

א. ה' ישיב את ישראל מגלותם בעצמו. ב. ה' גולה עם ישראל בגלותם.
ג. בשיבה מהגלות, יחזור הכל לתיקנו, כמו לפני החטא. ד. ב' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

8. **למי הכוונה**: "...**וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה אַחֲרֵי אֱלֹהֵי נֵכַר הָאָרֶץ**..." (פרק לא)?

א. לאחאב ואיזבל שהכניסו עבודה זרה לארץ. ב. למנשה בנו של חזקיהו.
ג. לירבעם בן נבט שעשה שני עגלים לעבודה זרה. ד. א' וג' נכונות.

ברכות והודעות

מדרשת "הדרך אלייך" בחשמונאים על שם אשת החסד: אודליה פונקלר (תורג'מן) ז"ל חינה נקודת אור בחשמונאים פעילה בימים: ראשון, ורביעי בערב, וביום רביעי בבוקר.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי בעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941